

УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ СПАДЩИНИ КАЗІМЕЖА ТВАРДОВСЬКОГО

Рецензія на книгу «Золота доба польської філософії. Філософська спадщина Казімежа Твардовського» за редакцією Сандри Ляпонт, Яна Воленського, Мет'ю Маріон та Біолетти Міскевіч. (*The Golden Age of Polish Philosophy. Kazimierz Twardowski's Philosophical Legacy. Sandra Lapointe, Jan Woleński, Mathieu Marion, Wioletta Miskiewicz Editors. – Springer Dordrecht Heidelberg–London–New York, 2009. – 251 pp.*)

© Карівець І.В., 2010

Ця книга цікава тим, що розкриває діяльність філософів, логіків та математиків, які працювали і творили в Україні. Не потрібно забувати про них, бо для них Львів був тим містом, яке їх надихало. Вони започаткували напрям філософії, який пізніше отримав назву «наукова філософія», і був визнаний в Європі та за її межами, наприклад, у США. Крім того, філософія немає кордонів. Спадщина Львівсько-Варшавської школи (ЛВШ) вже давно стала надбанням світової філософії. Свідченням цього є ця книга, в якій зібрані статті французів, американців, поляків, канадців, швейцарців. Прикро, що українська рецепція спадщини ЛВШ не представлена у цій книзі, адже тема торкається безпосередньо України, а саме – Львова.

Книга «Золота доба польської філософії» є збіркою статей, які тематично поділені на чотири частини. Перша частина містить чотири статті, які подано під загальною назвою «Твардовський та польська наукова філософія». У першій з них Д. Лукасевіч висвітлює витоки наукової філософії у Польщі, її зв'язок з Brentанівською традицією та роль К. Твардовського у її створенні (Даріуш Лукасевіч. Польська метафізика та Brentанівська традиція/Dariusz Lukasiewicz. Polish Metaphysics and the Brentanian Tradition). У другій знаходимо історію створення К. Твардовським теорії дій та творів (Єржи Бобрік. Походження та історія теорії дій та витворів К. Твардовського/Jerzy Bobryk. The Genesis and History of Twardowski's Theory of Actions and Products). Третя книга присвячена аналізу виникнення та розвитку логічної семантики в Польщі (Ян Воленські. Виникнення та розвиток логічної семантики в Польщі/Jan Wolenski. The Rise and Development of Logical Semantics in Poland), а в четвертій порівнюються особливості польського та французького конвенціоналізму (Ганна Єдинак. Французький та польський конвенціоналізм / Anna Jedynak. French and Polish Conventionalism). Друга частина складається з шести статей, тематика яких узагальнена під назвою «Філософія логіки та математики». Невипадково вона містить найбільшу кількість статей, тому що більшість представників ЛВШ були логіками та математиками, але не усі. У першій статті Г. Маліновські розкриває філософію багатозначної логіки, витоки якої знаходимо в Арістотеля, який вважав, що висловлювання про майбутні події є ні правдивими, ні хибними. Проте «Золота Доба» для багатозначних логік розпочинається в 20-х роках минулого століття, коли були опубліковані праці Я. Лукасевіча (1920) та Е. Поста (1920, 1921). Автор статті зосереджується на створенні Д. Лукасевічем тризначної логіки, яка була першим різновидом багатозначних логік, пізніше розглядає її наслідки та обмеження і переходить до її критики. А. Бетті та Д. Мієвіль розглядають у своїх статтях систему С. Лєсневського. А. Бетті погоджується із твердженням, що С. Лєсневський був послідовником Г. Фреге, і збудував філософсько-логічну систему, яка є продовженням мрії Г. Ляйбніца про науку наук, в якій наука є наукою в арістотелівському сенсі як Модель, як Зразок, в той час, як Д. Мієвіль розкриває зміст концепції С. Лєсневського щодо формальних систем. Стаття Р. Муравського присвячена філософії математики, яку розвивали представники ЛВШ. Автор доходить висновку, що польські логіки та математики вважали, що філософські проблеми логіки та математики є важливими (с. 129), але, з іншого боку, вони розглядали логіку та математику як незалежні від філософії науки. Вони чітко проводили межу між логічними та математичними дослідженнями і філософськими роздумами про логіку та математику. Філософські погляди на логіку та математику вони розглядали як «приватні», тобто такі, що не повинні впливати на математичні та логічні дослідження. Дві статті цього розділу присвячені, звичайно, А. Тарському.

В першій з них П. Манкосу розмірковує про зв'язок А. Тарського з філософією (Paolo Mancosu. *Tarski's Engagement with Philosophy*/ Паоло Манкосу. Заручини Тарського з філософією), а в другій йдеться про підхід А. Тарського до визначення самого визначення, про значення і про його семантичну теорію істини, яка вважається одним із найбільших досягнень польських логіків (Douglas Patterson. *Tarski on Definition, Meaning and Truth*/ Дуглас Петерсон. Тарський про визначення, значення і правду).

Дві останні частини книги (III. Польська філософія свідомості/*Polish Philosophy of Mind* і IV. Навколо школи Твардовського/*Around Twardowski's School*) присвячені розкриттю прикладного застосування аналітичного методу. У третій частині У. Жеглень звертає увагу на спроби Г. Мельберга вирішити проблему тіло-свідомість (Urszula M. Żegleń. *A Note on Henryk Mehlberg's Contribution to the Debate on the Mind-Body Problem*/ Уршуля М. Жеглень. Внесок Г. Мельберга в обговорення проблеми свідомість-тіло), який мало відомий для українських спеціалістів, а В. Міскевич розмірковує про аналітичну феноменологію Л. Блауштайна.

К. Твардовський запропонував певний спосіб чи метод «творення філософії», який пізніше отримав назву «аналітичного». Цей метод широко використовується не лише в «науковій філософії», але й у філософії релігії також. У четвертому розділі Р. Пуве наводить приклад такого застосування аналітичного методу у томізмі Я. Саламухи (Roger Pouivet. *Jan Salamucha's Analytical Thomism*/ Роже Пуве. Аналітичний томізм Яна Саламухи), який належав до так званого «краківського кола» польських томістів (Й.М. Бохеньський, Я. Древновський, К. Міхальський та інші). Заслугою Я. Саламухи було те, що він використовував логічний та семіотичний інструментарій ЛВШ для обґрунтування фундаментальних тез томізму. Автор статті відстоює думку про те, що Я. Саламуха випередив теперішню аналітичну філософію, яка повертається до метафізики, хоча на своїх початках радикально її відкидав. Я. Саламуха є одним із творців аналітичної метафізики, яка стає сьогодні популярною. Такі сучасні метафізики, як С. Кріпке, Е. Плантінга є аналітичними філософами та видатними логіками. Тому не можна говорити, що сучасна аналітична філософія не пов'язана з метафізикою, хоча старі метафізичні проблеми вирішує по-новому (с. 236). Але й самі представники ЛВШ не нехтували метафізикою. Наприклад, метафізичне зацікавлення Д. Лукасевича питанням детермінізму привело до створення ним тризначної логіки, а реїзм Т. Котарбінського є пошуком відповіді на питання про природу фундаментальних «цеглинок» реальності. К. Паначчіо (Claude Panaccio) у статті «Константин Міхальський про пізній середньовічний номіналізм/*Konstanty Michalski on Late Medieval Nominalism*» аналізує погляди представника «краківського кола» на номіналізм XIV ст., особливо Оккама та Бурідана, який переходить у скептицизм і пов'язаний з втратою віри у «теологічні істини». Цей скептицизм є теологічним скептицизмом, а не скептицизмом англійських емпіриків. Теологічний скептицизм є важливим для К. Міхальського, оскільки визнає неможливість повністю вирішити проблеми середньовічного номіналізму, а лише дати ймовірнісні її вирішення. І, нарешті, дві останні статті IV розділу присвячені неklasичним концепціям істини та теорії конструктивних типів Л. Хвістика (Katarzyna Kijania-Placek. *Nonclassical Conceptions of Truth in Polish Philosophy at the Beginning of the 20th Century*/ Катаржина Кіянія-Пляцек. Некласичні поняття істини в польській філософії початку XX ст; Bernard Linsky. *Leon Chwistek's Theory of Constructive Types*/ Бернар Лінські. Теорія конструктивних типів Леона Хвістика).

Отже, представлена книга є широкою панорамою польської філософії від кінця XIX – другої половини XX ст. Проблеми, які намагаються вирішити польські філософи, різноманітні. Тому ця книга буде цікава усім, хто займається історією філософії, методологією науки, філософією науки, логікою та математикою, а також феноменологією та філософією релігії.